[2019] 11 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 587

ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ

ਬਨਾਮ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ

(2012 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1042/2012)

ਅਗਸਤ 07,2019

[ਐੱਲ. ਨਾਗੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ ਅਤੇ ਹੇਮੰਤ ਗੁਪ੍ਤਾ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਧਾਰਾ304-B-ਦਾਜ ਦੀ ਮੌਤ-ਜਦੋਂ ਨਹੀਂ-ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ PW-3-ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨਾਲ 26.05.91 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ-ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਸਹੁਰੇ, ਸੱਸ ਅਤੇ ਭਰਜਾਈ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ-PW-3 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 08.2.1994 ਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਦੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ-ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਸਿਰਫ ਐਪ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੱਸ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸਹੁਰੇ ਅਤੇ ਭਰਜਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੱਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ, ਕਿਹਾ ਗਿਆਃ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 4-ਭਰਾ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ-ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ

ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਸੀ, ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਪਰ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ-ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ-ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ-ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ 304-ਬੀ, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ-ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਯੂ/ਐੱਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। 113-ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦਾ ਬੀ-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਪਾਸੇ ਰੱਖੋ-ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 113-BI

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਰੱਖਿਆਃ 1.1 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 3-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 4-ਭਰਾ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਪਰ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਮੈਮੋਰੰਡਮ Ex.PE/1 dt 25.01.1992 ਉਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ

ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਸਾਬਕਾ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੀ. ਐੱਫ./1 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚਿੱਠੀ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੇਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਨਕਦ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਚਿੱਠੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਚਿੱਠੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੱਤਰ ਸਾਬਕਾ ਹੈ। ਪੀ. ਕੇ./1 ਜੋ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਆਪਣੇ ਜੀਜੇ (ਭੈਣਾਂ-ਪਤੀ) ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਅਤੇ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਚਿੱਠੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪੱਤਰ ਸਾਬਕਾ ਹੈ। ਪੀ. ਜੀ./1 ਮਿਤੀ 25.05.1992, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਓਨਾ ਹੀ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਨੂੰ ਉਹ ਭੋਜਨ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਪਕਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੁਬਾਰਾ, ਅਜਿਹੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। [ਪਾਰਸ 14,15] [595-ਈ-ਜੀ; 596-ਏ-ਸੀ]

1.2 ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਉਸ ਦੇ ਮੌਤ. ਇਸ ਲਈ, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 113-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। [ਪਾਰਸ 16,17] [596 D-F]

ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 633: [2001] 3 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 353; ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਰਾਜ (ਐੱਨ. ਸੀ. ਟੀ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ), ਦਿੱਲੀ (2003) 8 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 80: [2003] 1 ਪੂਰਕ. ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 734; ਸਕੱਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਓਰਸ. ਵੀ. ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (2004) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 291; ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਐੱਨ. ਆਰ. ਵੀ.

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (2015) 5 SCC 201: [2015] 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 777-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2001] 3 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 353 ਪੈਰਾ 10 [2003] 1 ਸਪੱਲ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 734 ਪੈਰਾ 11 (2004) 11 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 291 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ।

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ

ਪੈਰਾ 12 [2015] 5 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 777 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ ਪੈਰਾ 13

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1042/2012 1996 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 128-ਐੱਸ. ਬੀ. ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 21.01.2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਡੀ. ਐੱਨ. ਗੋਬਰਧਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਸ਼ੇਖਰ ਰਾਜ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਿਸ਼ਵ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ. ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਹੇਮੰਤ ਗੁਪ੍ਤਾ, ਜੇ.

1. ਇਹ ਅਪੀਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 21.01.2009 ਮਿਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇਵੀ ਨੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 12.12.1995 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 15 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਲੰਬੀ ਸੁਣਵਾਈ ਝੱਲੀ ਸੀ।

2. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਸੀਮ ਖਾਨ ਪੀਡਬਲਯੂ 9 ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਸੋਹਨ ਲਾਲ/ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਓਮਵਤੀ ਨਾਲ

26.05.1991 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸਹੁਰੇ ਰਾਜਪਾਲ, ਸੱਸ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ। ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਭਰਜਾਈ ਕਮਲੇਸ਼ ਨੇ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅੱਗੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾਜ ਦਿੱਤਾ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੇਨ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦੇ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉਸ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਦਾਜ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਕਸ਼ਾ ਬੰਧਨ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਿਉਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1,000/- ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਲਗਭਗ ਦਸ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਰਾਜਬੀਰ ਦੇ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 5,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲਿਜਾਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ 13.02.1994 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 2,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਰਕਮ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਹ 08.02.1994 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਦੀ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਗੁੜ਼ਗਾਓਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਰਾਜਪਾਲ, ਸੱਸ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਰੁੱਧ 09.02.1994 ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਵਿਤਰੀ ਅਤੇ ਭਰਜਾਈ ਕਮਲੇਸ਼।

3. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਸੀਮ ਖਾਨ ਪੀਡਬਲਯੂ 9 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਚਾਰਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਫਸਟ ਕਲਾਸ, ਗੁੜ਼ਗਾਓਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਮੁਲਜਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਕੁੱਲ ਦਸ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ।

4. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪੀਡਬਲਯੂ 3-ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਰਾ ਪੀਡਬਲਯੂ 4-ਰਾਜਬੀਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦਾਜ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਾਜ ਮੌਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਤੀ ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੱਸ ਸਾਵਿਤਰੀ ਦੇਵੀ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਕਮਲੇਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

5.ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸਾਵਿਤਰੀ ਦੇਵੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਵਿਤਰੀ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
6. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹੈ।

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੇਨ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਮੌਤ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

8. ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਵਿਆਹ ਦੇ 7 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਆਰਗਨੋ ਫਾਸਫੋਰਸ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਕਾਰਨ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ ਕਿ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਜ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ।

9. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤਸ਼ੱਦਦ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨੇੜਲਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

" 304-ਬੀ. ਦਾਜ ਦੀ ਮੌਤ। — (1) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੀ ਮੌਤ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਜਲਣ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਸੱਟ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਮੌਤ ਨੂੰ 'ਦਾਜ ਦੀ ਮੌਤ' ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿਆਖਿਆ. —ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, 'ਦਾਜ' ਦਾ ਉਹੀ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਦਾਜ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1961 (1961 ਦਾ 28) ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਹੈ।

(2) ਦਾਜ ਲਈ ਮੌਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। "

10) ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ. ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਵਿੱਚ 'ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

“20. ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਸ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤਸ਼ੱਦਦ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤਸ਼ੱਦਦ "ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ" ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਵਿੱਚ "ਦਾਜ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਦਾਜ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਃ

“2. ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, 'ਦਾਜ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਕੀਮਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

(a) ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਦੀ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ; ਜਾਂ

(ਅ) ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ; ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਾਜ ਜਾਂ ਮਹਰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ”

XXX

XXX

XXX

22. ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਔਰਤ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ "ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ" ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵਾਕੰਸ਼, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਲਚਕੀਲਾ ਸਮੀਕਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ

ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਨੇੜ੍ਹਤਾ ਉਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਧੁਰੀ ਹੈ। "ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਘੇਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਇਸ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ, ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਦਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਸ਼ੱਦਦ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲੰਘਿਆ ਅੰਤਰਾਲ ਵਿਆਪਕ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਤਸ਼ੱਦਦ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅੰਤਰਾਲ "ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ" ਸੰਕਲਪ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਤਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ”

11. ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ। ਰਾਜ (ਐੱਨਸੀਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ), ਦਿੱਲੀ 2, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀੜ੍ਹਤ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਂ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੌਤ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀਃ

“9. ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 113-ਬੀ ਅਤੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਅਧਿਐਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਂ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ "ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਮੌਤ" ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। "ਜਲਦੀ ਪਹਿਲਾਂ" ਸਮੀਕਰਨ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 113-ਬੀ ਅਤੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। “ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ "ਇੱਕ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਜ ਮੌਤ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 113-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਨੇੜਤਾ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 113-ਬੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ "ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ" ਸਮੀਕਰਨ ਨੇੜਤਾ ਟੈਸਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੀਕਰਨ "ਜਲਦੀ ਪਹਿਲਾਂ" ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114 ਇਲਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ (ਏ) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਮੀਕਰਨ "ਜਲਦੀ ਪਹਿਲਾਂ" ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਚੋਰੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਮਾਲ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਚੋਰ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ

ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਮਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, "ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ" ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ "ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ" ਸਮੀਕਰਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨੇੜਲਾ ਅਤੇ ਜੀਵੰਤ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੀ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਨੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਔਰਤ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਨਾ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗਾ। "

12. ਸਕੱਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ। ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ 3, ਅਦਾਲਤ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਬੀ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਃ

11. ਉਪਰੋਕਤ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਿਤੀ 20-5-1986 ਉੱਤੇ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਲਿਫਾਫੇ ਉੱਤੇ ਮਿਲੀ ਡਾਕ ਮੋਹਰ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਮਿਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਦੌਰਾਨ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ ਅਤੇ

ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਗ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

13. ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 4, ਅਦਾਲਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਕਾਰਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 14. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਭਰਾ ਪੀਡਬਲਯੂ 4 ਰਾਜਬੀਰ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਪਰ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਮੈਮੋਰੰਡਮ Ex.PE/1 dt 25.01.1992 ਉਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

15. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਸਾਬਕਾ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੀ. ਐੱਫ./1 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚਿੱਠੀ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੇਨ ਨਾ ਦਿਓ ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਨਕਦ ਦਿਓ। ਅਜਿਹੀ ਚਿੱਠੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਚਿੱਠੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੱਤਰ ਸਾਬਕਾ ਹੈ। ਪੀ. ਕੇ./1 ਜੋ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਆਪਣੇ ਜੀਜੇ (ਭੈਣਾਂ-ਪਤੀ) ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਅਤੇ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਚਿੱਠੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪੱਤਰ ਸਾਬਕਾ ਹੈ। ਪੀ. ਜੀ./1 ਮਿਤੀ 25.05.1992, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਓਨਾ ਹੀ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੁਬਾਰਾ, ਅਜਿਹੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

16. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 113-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

17. ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate